

FUNGERAR DEN SVENSKA MODELLEN?

- Vem har ansvaret för migrantarbetarna?
- Vad säger EU:s regelverk?
- Varför samarbetar inte Byggföretagen & Byggnads?
- Vore allmängiltigförklarade kollektivavtal bättre?
- "Byggindustriavtal" – en gemensam väg framåt

LÖNER - SVENSKA MODELLEN

- "Partsautonomi"
- Parterna ansvarar för att:
 - **Reglera** löne- och anställningsvillkor.
 - **Säkerställa att villkoren efterlevs** via "övervakning och kontroll".

Konkurrens via innovation och produktivitet – inte låga löner.

DEN KRIMINELLA EKONOMIN I SIFFROR ESO 2026:1

(EXPERTGRUPPEN FÖR STUDIER I
OFFENTLIG EKONOMI)

Årlig omsättning: 352 mdr SEK

- Svarta ekonomin: 224
- Illegala ekonomin: 79
- Kriminella transaktioner: 40
- Kriminella tjänster: 9

Årliga brottsvinster: 189 mdr SEK

5,5% av BNP (6 380 mdr SEK) i omsättning

2,9% av BNP i vinst

ARBETSLIVSKRIMINALITET- systemhotande

"Arbetslivskriminalitet i Sverige är nästan uteslutande kopplat till utländsk arbetskraft, antingen personer som bara är i Sverige tillfälligt för att arbeta, eller personer som nyligen kommit till Sverige med avsikt att bosätta sig. Dessa är beredda att arbeta för låga löner och dåliga arbetsvillkor."

Hans Jeppsson, "Arbetskriminalitet – ett hot mot god produktivitetstillväxt" (Finanspolitiska rådet 2023: 03)

PROBLEMET - kopplat till bemanning i UE 2

HE

UE 1

UE 2

Huvudentreprenör

- ✓ huvudansvarig mot kund
- ✓ samlat ekonomiskt ansvar
- ✓ bygg- och projektledning

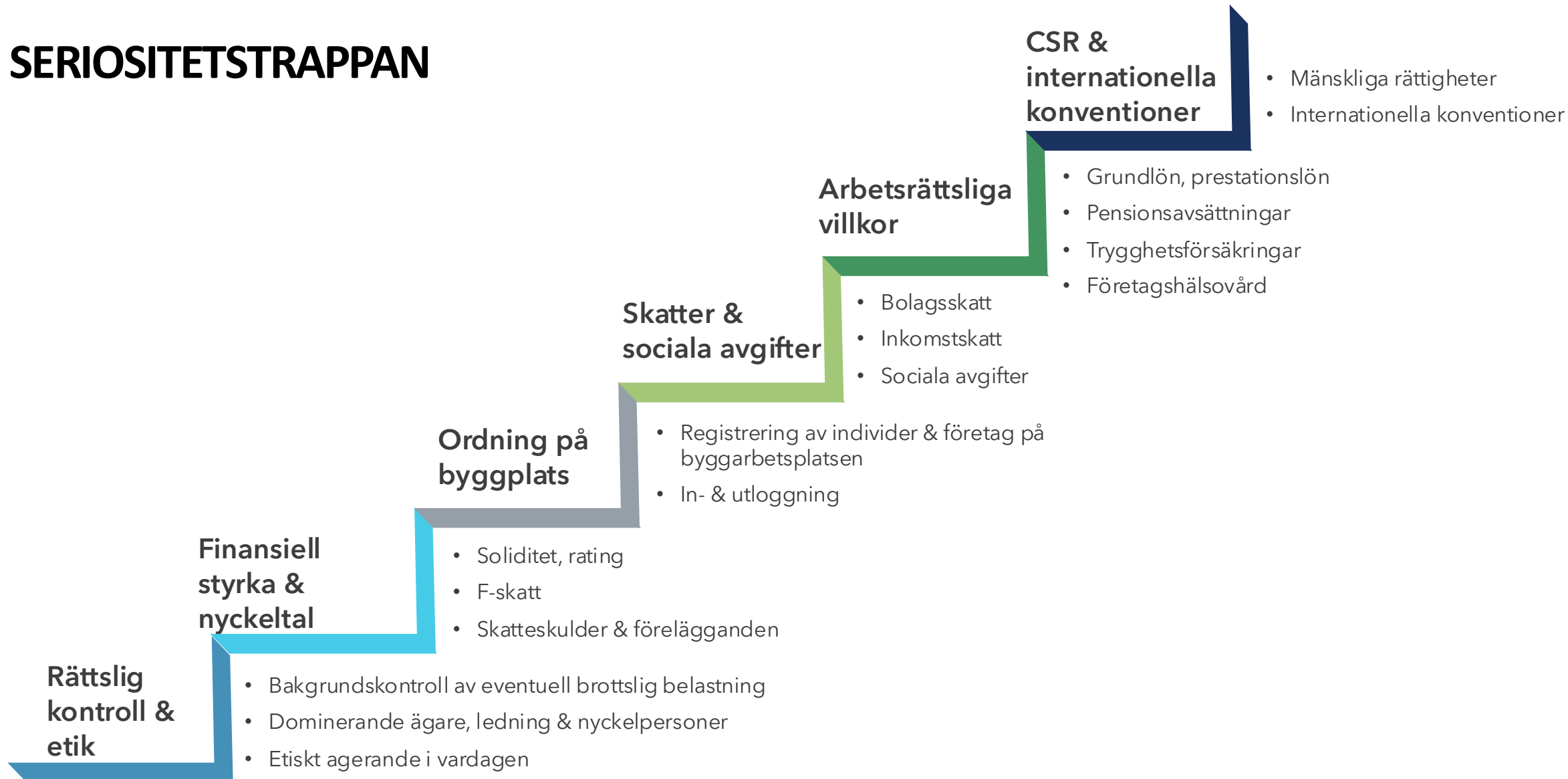
UE 1

- ✓ materialleverantör
- ✓ ibland byggledning på sajt
- ✓ upphandlar UE 2

UE 2

- ✓ bemanning, utförare av montage, betong, snickeri och installationsarbete

SERIOSITETSTRAPPAN

KRAV PÅ REGELEFTERLEVNAD - löner

Regelverk för löner

■ Yrkesbevis eller mer än 6 år	100 %
■ Mellan 1-6 år	88 %
■ Mindre än 1 års yrkeserfarenhet	70 %

Baklängeskalkyl (siffror 2024)

■ 88 % av grundlön (ca 229 kr)	= 201 kr/tim (ca)
■ 75 euro i dagtraktamente	= 107 kr/tim
■ Sociala avgifter (31,42 %)	= 57 kr/tim
■ Semesterersättning (12 %)	= 21 kr/tim
■ Fora (6 %)	= 10 kr/tim

Summa: ca 396 kr/tim

- Korrekt lön utifrån kompetens och erfarenhet
- Rimlig fördelning mellan 100/88/70 procent
- Traktamenten, helglön, ATF, semesterersättning, ackordsersättning
- Boendeförhållanden
- Avtalsförsäkringar

LÖNER - SVENSKA MODELLEN

- "Partsautonomi"
- Parterna ansvarar för att:
 - **Reglera** löne- och anställningsvillkor.
 - **Säkerställa att villkoren efterlevs** via "övervakning och kontroll".

Konkurrens via innovation och produktivitet – inte låga löner.

EU-lag ger migrantarbetarna starka formella garantier

Lagstiftningen

- **EU:s utstationeringsdirektiv (1996):**
 - Grundläggande minimivillkor (lön, arbetstider m m)
- **EU:s tillämpningsdirektiv (2014):**
 - I medlemsstater där parterna reglerar villkoren har de också ett ansvar att tillse att de efterlevs. ("garanteras")
- **EU:s ändringsdirektiv (2018):**
 - "Lika lön för lika arbete på samma plats".

... och dess innebörd

- Arbetsgivaren ansvarar för att reglerna följs
- Arbetsmiljöverket utövar offentlig insyn
- Fackföreningarna bevakar och driver frågor om löner och kollektivavtal

INTE fackföreningarna som ensamma bär ansvaret för att regelverket efterlevs.

DU MÅSTE VARA MEDLEM

- Fackförbunden **vill inte/kan inte** hjälpa om den utstationerade inte är medlem.
- *Svenskt Byggkontroll kräver att bolag ska betala utstationerade – MEN bolagen kan neka.*
- *Svensk Byggkontroll kan kräva skadestånd till Byggnads.*

IF Metall **tar inte emot** utstationerade som medlemmar. (!)

Slutsats: I praxis klarar inte Sverige att **garantera den utstationerade arbetskraftens villkor.**

Finland – Byggarbetsgivare och Byggfack samarbetar

Exempel på ny lagstiftning som initierats av parterna:

1. Bildförsett ID-kort på byggarbetsplatser (2006)
2. Lagen om Beställaransvar (2007)
3. Omvänd moms i byggbranschen (2011)
4. Skattnummer 2012
5. Ändring i lagen om beställarens ansvar (2012)
6. Skyldighet att lämna uppgifter vid byggande (2014)
7. Utstationering av arbetstagare, anmälan och entreprenörens skyldighet (2016)

Allmängiltigförklarade kollektiv avtal (Norge)

- Vissa bestämmelser i kollektivavtal görs **allmänt bindande för alla företag i en bransch**, även för arbetsgivare som inte är medlemmar i arbetsgivarorganisation och inte tecknat kollektivavtal.
- Ett fackförbund kan ansöka om allmängiltigförklaring.
- Statlig nämnd – **Tariffnemnda**:
 - Prövar frågan
 - Vid beslut allmängiltigförklaras vissa minimivillkor (lön, arbetstid,, reseersättning m m) och blir bindande för alla företag inom området.
- **Arbeidstilsynet** kontrollerar att reglerna följs.
- Lag om **”lönstyveri”** (lönestöld) från 2022
 - Civilrättsligt spår: den enskilde kräver in obetald lön m m via facket eller juridiskt ombud
 - Straffrättsligt spår: arbetstagare eller fack gör en polisanmälan. Utredds av polis eller åklagare.
 - Påföljd: böter eller fängelse upp till två år. Vid grov lönestöld, upp till sex år.

The good old days are history

FÖRR

- Fåtal stora arbetsgivare
- Homogena, svenska, arbetslag
- Ackordssystem
- Lagbasar

... gav Byggnads en stark position på byggarbetsplatserna

NU

- Prefabricering
- Specialisering
- Internationalisering
- UE-kedjor

PARTERNA STÅR VID ETT VÄGSKÄL

Parterna på svensk arbetsmarknad klarar inte att leverera ordning, legitimitet och regelefterlevnad - särskilt inte för den allt större gruppen migrantarbetare som inte är medlemmar i facket.

"BYGGINDUSTRIAVTAL"

- *Etablera gemensamma kontrollorgan*
- *Partsdrivna certifieringssystem*
- *Gemensam revision av UE-kedjor*
- *Säkerställa rätt kompetensvärdering/rätt lön för YA*
- *Partsstyrd compliance/ seriositetskontroll och snabbare sanktioner*
- *Gemensamma åtgärder för att höja organisationsgraden*
- *Gemensam vilja att ta ansvar för de mest utsatta; den utländska arbetskraften, migrantarbetarna*

FUNGERAR DEN SVENSKA MODELLEN?

- Vem har ansvaret för migrantarbetarna?
- Vad säger EU:s regelverk?
- Varför samarbetar inte Byggföretagen & Byggnads?
- Vore allmängiltigförklarade kollektivavtal bättre?
- "Byggindustriavtal" – en gemensam väg framåt

